

Spelansvar

Innehåll

Varför spelansvar?	3
Spelproblem	
Vad är spelproblem?	4
Varför spelar man?	5
Spelets negativa konsekvenser	6
Riskgrupper	7
Spelansvar	
Omsorgsplikten	8
Vårt spelansvarsarbete	10
Ålder	11
Låna pengar för att spela	11
Spelmiljö	11
Spelansvarsåtgärder	
Självtest	12
Information	12
Stöd och råd för spelare och anhöriga	13
Summering	15

Varför spelansvar?

För de flesta är spel ett nöje – en fritidsaktivitet som fotboll, dans eller musik. Men för en del kan spel tyvärr leda till problem och därför är det viktigt att arbeta med spelansvar. Genom att aktivt arbeta med spelansvar minskar vi risken för att spelare ska utveckla spelproblem, så att spel kan fortsätta vara roligt.

I den här foldern får du lära dig:

- varför spelansvar är viktigt för oss som arbetar med spel och lotterier och hur vi arbetar med frågan praktiskt.
- vad spelproblem innebär.
- vad svensk lagstiftning säger.
- vilka hjälpresurser som finns tillgängliga.

SPELPROBLEM

Vad är spelproblem?

Spelproblem och spelberoende påverkar i varierande grad ens anhöriga, ens ekonomi och ens fysiska och mentala hälsa på ett negativt sätt. Sett över hela populationen har ungefär 1,5% av Sveriges befolkning spelproblem, men om man bara tittar på dem som faktiskt spelar varierar förekomsten av spelproblem mellan några få procent upp till 20–25%, beroende på vilken spelform man tittar på. Lotterier är en spelform med förhållandevis låg risk.

Det finns olika grader av spelproblem som kan vara olika allvarliga, men som måste tas på allvar. Man delar in spelare i fem kategorier: icke-spelare, normalspelare, riskspelare, problemspelare och spelberoende.

Icke-spelare spelar aldrig. Det kan bero på ointresse, religiösa eller politiska orsaker eller att man har slutat spela för att man tidigare har upplevt problem med sitt spelande.

Normalspelare ser spel som en hobby eller ett nöje, till exempel som en social aktivitet. Normalspelaren har alltid sitt spelande under kontroll och spelar aldrig för att vinna tillbaka pengar.

Riskspelare tycker om att spela och upplever ibland problem och att de förlorar kontrollen eller får negativa konsekvenser av sitt spelande. Riskspelare spelar för att vinna tillbaka pengar de har förlorat.

Problemspelare upplever antingen negativa konsekvenser av sitt spelande, att de förlorar kontrollen över hur mycket tid och pengar de lägger på att spela eller att deras spelande påverkar både dem själva och deras närstående på ett negativt sätt.

Spelberoende är en psykiatrisk diagnos precis som alkohol- och narkotikaberoende. En person som är spelberoende upplever både kontrollförlust och negativa konsekvenser av sitt spelande. Spelandet påverkar hela deras liv och alla närstående mycket negativt. De har inte någon kontroll över hur mycket tid och pengar de lägger på spel. Risken för kriminalitet är hög, precis som förekomsten av självmordstankar. Risken för självmordsförsök är klart förhöjd.

Varför spelar man?

Det finns många olika skäl till att man spelar och därför dras man också till olika typer av spel. Man brukar dela in anledningen till att man spelar i fem olika kategorier.

Drömmen om jackpotten

De som spelar för att de drömmer om att vinna en stor summa pengar spelar ofta på lotto, skraplotter eller andra speltyper där en liten insats kan generera en vinst som förändrar ens liv.

Socialt spelande

Den sociala spelaren spelar för att umgås med andra människor, för att tävla eller för prestigen i att vara rik, skicklig eller ha stark karaktär. Sportspel och betting är exempel på socialt spelande.

Chansen att vinna pengar

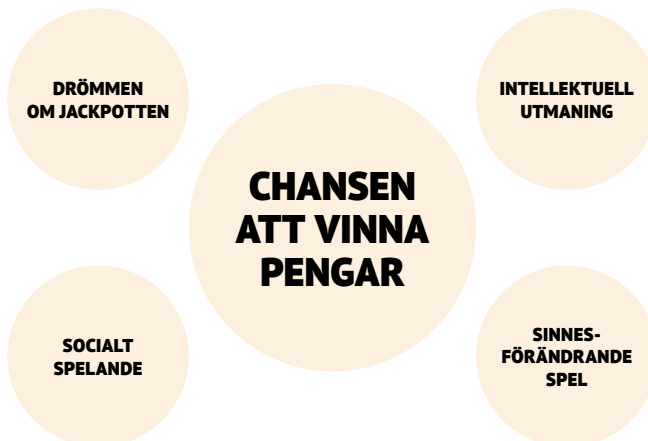
Att vinna har en djup kulturell och psykologisk betydelse och ger oss en stark känsla av belöning. Detta gäller för alla spelare, oavsett vilket spel de spelar.

Intellektuell utmaning

En spelare som spelar för den intellektuella utmaningen ser spel som en hobby och ett intellektuellt stimulerande intresse. Poker, sportbetting och hästsport är exempel på spel som lockar den som söker en intellektuell utmaning.

Sinnesförändrande spel

Dessa spelare använder spel för att känna sig mer levande eller för att koppla av. En del söker sig till väldigt spännande spel, som till exempel att spela på hästar med höga insatser. Andra spelar helst repetitiva spel som spelautomater för att kunna stänga världen ute.

SPELPROBLEM

Spelets negativa konsekvenser

Även om spel för många i första hand är ett nöje är det viktigt att komma ihåg att spel också kan ha negativa konsekvenser i varierande grad. På samhällsnivå genererar spel både intäkter och utgifter, till exempel intäkter från skatt som spelbolag betalar in och överskott från icke-vinstdrivande lotterier som går till allmännyttiga ändamål. Utgifterna är de som går till att till exempel hjälpa spelare som får problem eller utvecklar ett beroende. Det finns i dagsläget ingen svensk forskning som visar vilka effekter spelproblem har på samhället, men vi vet att det har allvarliga konsekvenser för både spelare och anhöriga.

FÖR SPELAREN

Spel kan ha negativa konsekvenser för spelare på flera olika sätt och i varierande grad.

Ekonomi

Att spela kostar pengar och om man förlorar pengar är det lätt att man försöker vinna tillbaka det man förlorat genom att spela mer. Det kan bli en ond cirkel med större och större förluster. Till slut kan spelet påverka ens ekonomi mycket negativt, till exempel genom att man tar lån av banker eller familjemedlemmar. Personer med spelproblem kan också utföra kriminella handlingar för att få tag på pengar att spela för.

Tid

Om man lägger mycket tid på spel kan det gå ut över ens eget och ens anhörigas liv och påverka ens relationer negativt. Att lägga mer tid på spel än man tänkt sig är en indikation på att man spelar för mycket.

Hälsa

Spelproblem och spelberoende är ett

psykiatriskt tillstånd som påverkar flera aspekter av ens liv negativt. Förutom själva spelet och de direkta konsekvenserna av att spela för mycket, kan man koppla spelproblem till andra hälsoproblem som till exempel depression, osund alkohol- och narkotikakonsumtion, ångest, sömnsvårigheter, självmordstankar och självmordsförsök. Många med spelproblem har något eller några av dessa hälsoproblem, men de är inte en orsak till att man får spelproblem. Vi kan bara se att samsjuklighet, som det kallas när man har en eller flera ytterligare diagnoser förutom spelproblem, är vanligt förekommande hos personer med spelproblem.

FÖR ANHÖRIGA

Anhöriga till personer med spelproblem och spelberoende upplever ofta att de har blivit förda bakom ljuset, manipulerade och att tilliten har blivit förstörd. Som anhörig kan man också uppleva att spelaren inte är närvarande i relationen eftersom alla tankar upptas av spel.

Anhöriga drabbas också av ekonomiska konsekvenser, till exempel kan de medvetet eller omedvetet ha lånat ut pengar till spelaren så att hen ska kunna fortsätta spela. Ekonomiska konsekvenser kan finnas kvar även efter att den med spelproblem har slutat spela.

I Sverige har ungefär 600 000 personer en närstående som haft spelproblem under det senaste året. Barn som växer upp i en familj med spelproblem är särskilt utsatta.

Riskgrupper

Spelproblem finns i alla åldersgrupper och kan drabba alla oavsett bakgrund. Genom forskning vet vi en del om vilka som får spelproblem och det finns en hel del kännetecken som kan vara bra att vara uppmärksam på.

	Kön verkar spela roll. Att vara man är en riskfaktor.
	Ålder. Ju yngre man är när man börjar spela, desto större är risken att man utvecklar spelproblem som vuxen. Spelproblem är vanligast bland unga män i åldrarna 18 till 30 år.
	Att bo i en storstad är en riskfaktor.
	Låg inkomst verkar öka risken för att spela och med det ökar också risken för spelproblem.
	Personer med låg utbildning löper större risk att drabbas av spelproblem än de med en universitetsutbildning.
	Psykiska problem, kognitiva störningar eller ett annat beroende, till exempel alkohol (samsjuklighet), ökar risken.

SPELANSVAR

Omsorgsplikten

Från och med 1 januari 2019 omfattas alla spelbolag som verkar på den svenska marknaden av Omsorgsplikten. Den gäller för alla spel om pengar och innebär att spelbolag kontrolleras offentligt och att de måste bedriva sin verksamhet på ett sunt och säkert sätt. Spelinspektionen är den myndighet som utövar tillsyn av spelmarknaden.

För att uppfylla kraven i Omsorgsplikten ska spelbolag skydda sina kunder från överdrivet spelande och hjälpa dem att minska sitt spelande när det finns anledning till det.

Personal som arbetar med kundkontakt måste vara särskilt utbildad i att bemöta personer som uppvisar tecken på problematiskt spelande. De ska

bland annat kunna erbjuda information om vilka åtgärder som kan vara aktuella för spelaren och vart spelaren kan vända sig om hen behöver eller vill ha mer stöd.

Kort om den nya spellagstiftningen

Åldersgräns – Lagstadgad åldersgräns. 18-årsgräns för allt spel, med särskild 20-årsgräns för att få tillträde till fysiska kasinon.

Kreditförbud – Det är inte tillåtet för en licenshavare eller ett spelombud att lämna kredit till sina kunder.

Bonus – Spelbolaget får inte erbjuda eller lämna ut bonus till kunder, annat än första gången spelaren deltar i ett spel.

Marknadsföring – Förbud mot att kontakta och marknadsföra sig mot kunder som anmält sig till det nationella avstängningsregistret (<http://www.spelpaus.se>). Det är spelbolagets ansvar att kontrollera mot detta register innan de tar kontakt med en kund. Förbudet gäller inte lotterier.

Utbildning – Lagstadgat utbildningskrav för samtlig personal. Krav på vidareutbildning för personal som arbetar med produktutveckling, marknadsföring, spelövervakning, försäljning och kundservice.

Dokumentation – Alla spelansvarsåtgärder ska dokumenteras.

Självtest – Ett självtest ska alltid finnas tillgängligt online så att spelaren kan bedöma sitt spelbeteende.

Avstängning – Spelare som prenumererar på lotter ska kunna stänga av sig från spel under en viss tid eller tills vidare. Möjligheten till avstängning gäller inte spel i butik.

Spelpaus.se – Genom att anmäla sig till Spelinspektionens nationella självavstängningsregister *Spelpaus* kan spelare välja att stänga av sig själva från spel hos alla licensierade spelbolag samtidigt. Spelpaus gäller inte lotterier som säljs på prenumeration, i butik eller ute hos föreningar.

Information – Spelbolag ska erbjuda lättillgänglig information om spelen, spelens regler och vinstmöjligheter för spelare.

Källa: Spellag (2018:1138), Spelförordning (2018:1475), Spelinspektionens föreskrifter och allmänna råd om spelansvar.

SPELANSVAR

Vårt spelansvarsarbete

Kombispiel och Nordic Lottery utgår från spelbranschens standard för spelansvar och har identifierat fyra områden som särskilt viktiga:

1. Utformning av produkter.
2. Tydlig och ansvarsfull kommunikation och marknadsföring.
3. Utbildning om spelansvar.
4. Stöd till oberoende forskning på området.

Vårt mål är att ständigt förbättra vårt arbete inom dessa fyra områden. Att arbeta med spelansvar ingår i det uppdrag som vi som speloperatör får från Spelinspektionen. Spelinspektionen utövar tillsyn och kontroll och är den

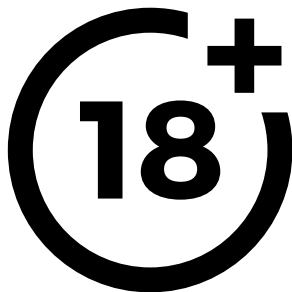
myndighet som ska se till att vår verksamhet är laglig, säker och tillförlitlig.

Spelbranschens riksorganisation (SPER) är en branschförening där aktörer som sysslar med spel om pengar är medlemmar. Deras uppdrag är att verka för en sund, modern och hållbar spelbransch. Medlemmarna i SPER har gemensamt tagit fram ett antal riktlinjer som vi förhåller oss till när det gäller spelansvar och ansvarsfull marknadsföring.

Ålder

Barn och ungdomar har svårare att förstå hur spel är uppbyggda och hur slumpen, sannolikheten att vinna och återbetalningsprocent fungerar. Det är viktiga anledningar till att vi har åldersgränser på spel i Sverige och kontinuerligt arbetar för att gränserna hålls.

Som minderårig får man inte köpa lotter hos ombud. Alla ombud ska därför ha rutiner för att säkerställa att den som köper lotter är 18 år eller äldre. Som ombud bör man till exempel alltid ta leg på personer som man bedömer är under 25 år. Minderåriga får inte heller lösa in vinster.

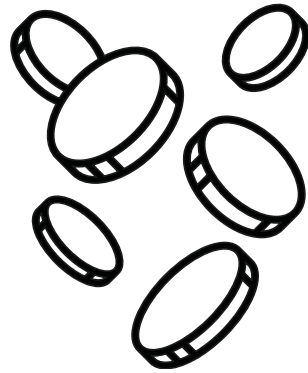
Låna pengar för att spela

Om man lånar pengar av någon hamnar man i en beroendeställning till den man lånar pengar av. Lånar man pengar för att kunna spela pekar det på att man kanske inte har kontroll över sitt spelande, att man lägger för mycket tid på sitt spelande eller att man spelar för att vinna tillbaka pengar. Det är viktigt att komma ihåg att spel inte är en säker inkomstkälla.

Att erbjuda spel på kredit är förbjudet av flera anledningar. Att spela på kredit leder ofta till att spelare tar andra lån eller begår brott och bedrägerier för att kunna hantera skulder, och de problem man redan har förvärras dramatiskt.

Fakturaförsäljning av prenumera-tionslotterier betraktas inte som ett kreditköp. Det är en vanlig betalningslösning som inte innebär risk för spelmissbruk. Därför är

prenumera-tionsförsäljning på faktura undantaget från kreditförbudet. Det sammanlagda beloppet får dock högst uppgå till 1/40 prisbasbelopp.

Spelmiljö

Miljön som spelet erbjuds i påverkar hur man spelar. Det finns flera olika faktorer som samverkar, till exempel:

- ljud, ljus och färgsättning.
- tillgänglighet till spel.
- närhet till bankomater.
- om det serveras alkohol.

Alla spelombud har ett ansvar att erbjuda kunder och lottköpare en trygg och säker spelupplevelse. Det är viktigt att följa gällande lagstiftning, Spelinspektionens föreskrifter och SPER:s riktlinjer.

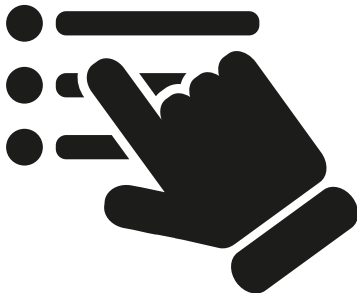
SPELANSVARSÅTGÄRDER

Självtest

Självtest är en effektiv spelansvarsåtgärd som kan informera om att man inte har problem, eller varna för riskabelt eller förändrat spelbeteende.

Eftersom riskabla spelvanor ofta har flera dimensioner bör ett bra självtest kunna mäta och ta hänsyn till det och till exempel mäta överkonsumtion och negativa konsekvenser. Då kan testet ge spelaren relevant återkoppling.

På Stödlinjens hemsida finns ett bra självtest där spelare kan testa sina spelvanor för att se om de är på väg att utveckla ett riskabelt spelbeteende.

Information

Spelbolag ska erbjuda lättillgänglig information om spelen, spelens regler och vinstmöjligheter för spelare. Sådan information hjälper spelare att förstå hur spelen fungerar och gör det lättare att ta informerade beslut.

Det är också viktigt att spelare och anhöriga enkelt kan hitta information om var man kan vända sig för att få hjälp.

SPELANSVARSÅTGÄRDER

Stöd och råd för spelare och anhöriga

Om du möter spelare som upplever att spel har blivit ett problem är det viktigt att du vet vart du kan hänvisa dem. Följande resurser erbjuder stöd, hjälp och behandling för spelare och anhöriga.

Stödlinjen

Stödlinjen erbjuder anonym och kostnadsfri rådgivning till spelare och anhöriga. Stödlinjen drivs av Centrum för psykiatriforskning vid Stockholms läns landsting och Karolinska institutet på uppdrag av Socialdepartementet.

Telefonnummer: 020 819 100

e-post: info@stodlinjen.se

www.stodlinjen.se

Kommunen

Enligt socialtjänstlagen ska kommunens socialtjänst erbjuda råd, stöd och behandling för spelberoende och deras anhöriga.

Spelberoendes riksförbund

Runt om i landet finns ett antal stödföreningar dit både spelare och anhöriga kan vända sig för att få stöd och förståelse av andra människor som befinner sig i liknande situationer. Några av föreningarna organiseras i Spelberoendes riksförbund som är en ideell förening.

www.spelberoende.se

Vårdcentral

Vårdcentralen erbjuder hjälp och behandling.

SUMMERING

Tack för att du har läst den här foldern! Nu känner du förhoppningsvis att du har lärt dig en massa nytt om spelproblem, spelansvar och varför det är så viktiga frågor att arbeta med. För oss som arbetar med spel och lotterier är det viktigt att ta ett stort spelansvar och göra vad vi kan för att förhindra ett överdrivet spelande.

113 94 Stockholm
Telefon: 08-580 024 00

 kombispiel | **NORDICLOTTERY**